

Колесникова Т. О. Університетські бібліотеки в підтримці дистанційного навчання та наукових досліджень: партнерський аспект. *Консорціуми університетів: забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти України та їхньої конкурентоспроможності* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф., 20–21 жовт. 2020 р. Дніпро : ДНУ, 2020. С. 41–44.

Т. О. Колесникова

*Дніпровський національний університет залізничного
транспорту імені академіка В. Лазаряна*

УНІВЕРСИТЕТСЬКІ БІБЛІОТЕКИ В ПІДТРИМЦІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: ПАРТНЕРСЬКИЙ АСПЕКТ

В рамках даної роботи, партнерство – це комплекс багатоваріантних відносин між бібліотеками закладів вищої освіти, метою яких є забезпечення (ресурсне, сервісне, організаційне, інтелектуальне тощо) максимального задоволення навчальних, наукових, культурних потреб університетських спільнот.

Даний аспект став визначальним для створення та розвитку Регіонального тренінгового «Центру компетентностей наукового бібліотекаря», що діє в рамках «Дніпровського консорціуму університетів», та щорічної міжнародної конференції "University Library at a New Stage of Social Communications Development". Проекти реалізуються на базі науково-технічної бібліотеки Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, трансформація вищої освіти та глобальної системи наукових комунікацій призвели до необхідності зміщення акцентів у функціонуванні університетських бібліотек.

Бібліотеки вишів України з початку 2000-х років переживають трансформаційні процеси, спрямовані в т.ч. на інтеграцію бібліотечних колекцій, послуг, персонала з ІТ-технологіями / ресурсами для розвитку сучасної інфраструктури освіти і науки.

З 2007 р., коли університетські бібліотеки першими в державі почали організовувати інституційні репозитарії відкритого доступу, вектор уваги бібліотекарів поступово змістився в сторону цифрової підтримки наукових досліджень. І протягом наступних 10 років номенклатура специфічних (нових на той час) бібліотечних сервісних послуг із підтримки наукових досліджень стрімко розширилась. Їх можна, наприклад, об'єднати в 2 великих напрями – цифрові сервіси Служби підтримки наукових публікацій та Служби інформаційної аналітики [1].

Служба цифрової підтримки наукових публікацій (або **Digital Library Publishing, DLP**) – це комплекс бібліотечних інноваційних послуг та креативних рішень для підтримки створення, організації доступу, поширення, курування, ефективного представлення наукових здобутків вчених університетів у світовому інформаційному просторі [2]. DLP може включати наступні сервіси: 1) супровід інституційного репозитарію; 2)

співвидання університетських наукових журналів із забезпеченням: супроводження їх сайтів; бібліографічної культури статей, їх перевірки на плагіат; послуг бібліографів, перекладачів, фахівців із авторського права та ін.; 3) оцифрування та збереження цифрових архівів на сайтах журналів; 4) реєстрація університетських видань в Ulrichsweb™ GlobalSerials Directory та одержання на них ISSN; 5) поширення результатів наукових досліджень учених у національному та світовому науковому інфопросторі; 6) консультування редакцій наукової періодики університету щодо можливостей видавничої онлайн-платформи Open Journal Systems (OJS) та надання допомоги редакціям в початковому налаштуванні журналу на OJS; 7) отримання та розподіл Digital Object Identifier (DOI) між редакціями університетської періодики; 8) реклама журналів із метою пропаганди науки ЗВО (створення журнальних сторінок у Вікіпедії, профілів у Google Scholar, флайерів та ін.); 9) включення у супровід сайтів конференцій із представленням повних архівів наукових матеріалів (доповіді, тези, презентації) на онлайн-платформі Open Conference Systems (OCS) та інші.

Служба інформаційної аналітики (CIA) – це інструментарій моніторингу світового наукового інформаційного потоку, аналізу кількості публікацій і рівня цитованості вчених, індексів впливовості його періодичних видань та самого вишу, а також як прогностична і рекомендаційна діяльність щодо підвищення репрезентативності публікацій вчених ЗВО в міжнародних наукометричних БД, наближення рівня власних періодичних університетських видань до світових стандартів тощо [1]. Послуги CIA: 1) моніторинг, аналіз, діагностування та звітування щодо рівня видимості й впливовості результатів наукових досліджень в світовому науковому інформаційному просторі (із наданням аналітичних звітів, довідок); 2) упорядкування профілів ЗВО в БД Scopus і Web of Science та авторських профілів у Google Scholar, Scopus, Publons ID (Clarivate Analytics), ORCID; 3) навчання вчених різним аспектам інформаційного пошуку, роботі зі світовими базами даних наукового цитування, соціальними мережами та ін..

Починаючи з 2018 р. бібліотеки ЗВО України, не зменшуючи уваги до послуг із наукової комунікації, роблять перші кроки в напрямі інформаційної підтримки **дистанційного навчання**, а саме – у вивченні Open educational resources (OER). Аналіз досвіду університетських бібліотек світу зі створення та користування відкритими підручниками (Open TextBook) доказує можливість реалізації такої діяльності в Україні [3]. А сьогоднішня ситуація з глобальною пандемією COVID-19, впровадження у вищих дистанційного навчання вже роблять кроки бібліотек з інформаційної підтримки дистанційної освіти неминучими.

При цьому розвиток нових бібліотечних цифрових ресурсів і сервісів призводить до нових способів взаємодії бібліотекарів із користувачами, інформацією й знаннями та потребує переосмислення їх навиків і компетентностей.

Саме з цією метою світові лідери думок 8-9 жовтня 2020 р. об'єдналися для створення університетської БІБЛІОТЕКИ НОВОГО ФОРМАТУ в рамках V International Conference "**University Library at a New Stage of Social Communications Development**" (October 8-9, 2020. Dnipro, DNURT, Ukraine. http://conflib.diit.edu.ua/Conf_univ_Library2020). Учасниками конференції стали фахівці та науковці в галузі LIS і вищої освіти з 8 країн світу (12 зарубіжних доповідачів із Польщі, Литви, Швеції, Південної Африки, Білорусі, Казахстану, Філіппін) та України. "Червона стрічка" для обговорення – відкриті освітні ресурси, відкрита наука і відкритий доступ, дистанційна освіта та її інформаційна підтримка бібліотеками, психологічна підтримка бібліотекарів при дистанційній роботі й взагалі під час діджиталізації, академічні бібліотеки і соціальні мережі тощо.

Партнерський аспект в діяльності Регіонального тренінгового «**Центру компетентностей наукового бібліотекаря**», що діє в рамках «Дніпровського консорціуму університетів», став визначальним і стимулюючим для формування сучасних знань, вмінь і навиків наукових бібліотекарів, здатних максимально сприяти зростанню успіху науково-освітньої складової кожного ЗВО. Так, на базі науково-технічної бібліотеки Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна постійно проводяться семінари та вебінари, індивідуальні та групові тренінги, круглі столи, зустрічі з успішними фахівцями бібліотечно-інформаційної справи, ІТ-технологій, видавцями, менеджерами, психологами.

Список літератури

1. Колесникова, Т. О. (2016). Сервісні служби сучасної університетської бібліотеки: обслуговування науковців. *Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р., Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого*. – Харків, 2016. – Режим доступу : <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/4733>

2. Kolesnykova, T. Matveyeva, O. (2019). An Analysis of Digital Library Publishing Services in Ukrainian Universities. *Evidence Based Library and Information Practice*. Vol.14, iss. 4. P. 52–71. DOI: <https://doi.org/10.18438/ebliip29510>

3. Kolesnykova, T. O. (2019). The Role of Libraries as Publishers in the Open Education Landscape: Reflecting Modern World Practice of Open

Textbooks. *University Library at a New Stage of Social Communications Development. Conference Proceedings*. 2019. No 4. P. 88–99. DOI: https://doi.org/10.15802/unilib/2019_187423.